

جمهوری اسلامی ایران

Islamic Republic of Iran

سازمان ملی استاندارد ایران

INSO

6978-2

1st.Edition

2016

Iranian National Standardization Organization

استاندارد ملی ایران

۶۹۷۸-۲

چاپ اول

۱۳۹۴

ترموکوپل‌ها

قسمت ۲:

رواداری‌ها

Thermocouples
Part 2:
tolerances

ICS:17.200.20

سازمان ملی استاندارد ایران

تهران - خیابان ولیعصر، ضلع جنوبی میدان ونک، پلاک ۱۲۹۴، صندوق پستی: ۱۴۱۵۵-۶۱۳۹

تلفن: ۸۸۸۷۹۴۶۱-۵

دورنگار: ۸۸۸۸۷۱۰۳ و ۸۸۸۸۷۰۸۰

کرج - شهر صنعتی، صندوق پستی ۳۱۵۸۵-۱۶۳

تلفن: ۰۲۶۱(۲۸۰۶۰۳۱)-۸

دورنگار: ۰۲۶۱(۲۸۰۸۱۱۴)

پیام نگار: standard@isiri.org.ir

وبگاه: www.isiri.org

بخش فروش، تلفن: ۰۲۶۱(۲۸۱۸۹۸۹)، دورنگار: ۲۸۱۸۷۸۷

بهای ریال:

Iranian National Standards Organization

Central Office: No.1294 Valiaser Ave. Vanak corner, Tehran, Iran

P. O. Box: 14155-6139, Tehran, Iran

Tel: +98 (21) 88879461-5

Fax: +98 (21) 88887080, 88887103

Headquarters: Standard Square, Karaj, Iran

P.O. Box: 31585-163

Tel: +98 (261) 2806031-8

Fax: +98 (261) 2808114

Email: standard @ isiri.org.ir

Website: www.isiri.org

Sales Dep.: Tel: +98(261) 2818989, Fax.: +98(261) 2818787

Price: 7250 Rls.

به نام خدا

آشنایی با سازمان ملی استاندارد ایران

سازمان ملی استاندارد ایران به موجب بندیک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱ تنها مرجع رسمی کشور است که وظیفه تعیین، تدوین و نشر استانداردهای ملی (رسمی) ایران را به عهده دارد.

تدوین استاندارد در حوزه‌های مختلف در کمیسیون‌های فنی مرکب از کارشناسان سازمان، صاحب‌نظران مراکز و مؤسسات علمی، پژوهشی، تولیدی و اقتصادی آگاه و مرتبط انجام می‌شود و کوششی همگام با مصالح ملی و با توجه به شرایط تولیدی، فناوری و تجاری است که از مشارکت آگاهانه و منصفانه صاحبان حق و نفع، شامل تولیدکنندگان، مصرفکنندگان، صادرکنندگان و واردکنندگان، مراکز علمی و تخصصی، نهادها، سازمان‌های دولتی و غیردولتی حاصل می‌شود. پیش‌نویس استانداردهای ملی ایران برای نظرخواهی به مراجع ذی‌نفع و اعضای کمیسیون‌های مربوط ارسال می‌شود و پس از دریافت نظرها و پیشنهادها در کمیته ملی مرتبط با آن رشته طرح و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی (رسمی) ایران چاپ و منتشر می‌شود.

پیش‌نویس استانداردهایی که مؤسسات و سازمان‌های علاقه‌مند و ذی‌صلاح نیز با رعایت ضوابط تعیین شده تهیه می‌کنند در کمیته ملی طرح، بررسی و در صورت تصویب، به عنوان استاندارد ملی ایران چاپ و منتشر می‌شود. بدین ترتیب، استانداردهایی ملی تلقی می‌شود که بر اساس مقررات استاندارد ملی ایران شماره ۵ تدوین و در کمیته ملی استاندارد مربوط که در سازمان ملی استاندارد ایران تشکیل می‌شود به تصویب رسیده باشد.

سازمان ملی استاندارد ایران از اعضای اصلی سازمان بین‌المللی استاندارد (ISO)^۱، کمیسیون بین‌المللی الکترونیک (IEC)^۲ و سازمان بین‌المللی اندازه‌شناسی قانونی (OIML)^۳ است و به عنوان استاندارد تنها رابط^۴ کمیسیون کدکس غذایی (CAC)^۵ در کشور فعالیت می‌کند. در تدوین استانداردهای ملی ایران ضمن توجه به شرایط کلی و نیازمندی‌های خاص کشور، از آخرین پیشرفت‌های علمی، فنی و صنعتی جهان و استانداردهای بین‌المللی بهره‌گیری می‌شود.

سازمان ملی استاندارد ایران می‌تواند با رعایت موازین پیش‌بینی شده در قانون، برای حمایت از مصرفکنندگان، حفظ سلامت و ایمنی فردی و عمومی، حصول اطمینان از کیفیت محصولات و ملاحظات زیستمحیطی و اقتصادی، اجرای بعضی از استانداردهای ملی ایران را برای محصولات تولیدی داخل کشور و/یا اقلام وارداتی، با تصویب شورای عالی استاندارد، اجباری کند. سازمان می‌تواند به منظور حفظ بازارهای بین‌المللی برای محصولات کشور، اجرای استاندارد کالاهای صادراتی و درجه‌بندی آن را اجباری کند. همچنین برای اطمینان بخشیدن به استفاده کنندگان از خدمات سازمان‌ها و مؤسسات فعال در زمینه مشاوره، آموزش، بازرگانی، ممیزی و صدور گواهی سیستم‌های مدیریت کیفیت و مدیریت زیستمحیطی، آزمایشگاه‌ها و مراکز واسنجی (کالیبراسیون) وسائل سنجش، سازمان ملی استاندارد این‌گونه سازمان‌ها و مؤسسات را بر اساس ضوابط نظام تأیید صلاحیت ایران ارزیابی می‌کند و در صورت احراز شرایط لازم، گواهینامه تأیید صلاحیت به آن‌ها اعطا و بر عملکرد آن‌ها نظارت می‌کند. ترویج دستگاه بین‌المللی یکاه، واسنجی وسائل سنجش، تعیین عیار فلزات گرانبهای و انجام تحقیقات کاربردی برای ارتقای سطح استانداردهای ملی ایران از دیگر وظایف این سازمان است.

1- International Organization for Standardization

2- International Electrotechnical Commission

3- International Organization for Legal Metrology (Organisation Internationale de Metrologie Legals)

4- Contact point

5- Codex Alimentarius Commission

**کمیسیون فنی تدوین استاندارد
"ترموکوپل‌ها - قسمت ۲: رواداری‌ها"**

سمت و / یا نمایندگی

معاون مرکز ملی اندازه‌شناسی و رئیس
TC11

رئیس:

محمدی لیواری، احمد
(فوق لیسانس فیزیک)

دبیر:

کارشناس کالیبراسیون مرکز ملی اندازه-
شناسی و دبیر TC11/SC1

صبور گیلان، عباس
(لیسانس مهندسی مکانیک)

اعضا (سامی به ترتیب حروف الفبا):

کارشناس شرکت مهندسی مهدیس فراز

افراسیابان، وحید
(لیسانس مهندسی مکانیک)

مدیر آزمایشگاه کالیبراسیون پژوهشگاه نیرو
و دبیر TC11

ایرانی، نوذر
(لیسانس فیزیک کاربردی)

مدیر کیفیت آزمایشگاه آروین سیستم

خاکساری میبدی، مهسا
(فوق لیسانس فیزیک)

مدیر فنی آزمایشگاه پایش آزمون ابزار دقیق
و نائب TC11/SC1

شاهپری، علی
(لیسانس مهندسی برق-الکترونیک)

مدیر فنی آزمایشگاه آروین سیستم و نائب
رئیس TC11/SC3

شووقی، مهدی
(فوق لیسانس شیمی)

مدیر عامل شرکت سامانه‌های هوشمند
پولادمان

مرتضوی‌نژاد، مجتبی
(لیسانس مهندسی مکانیک)

مدیر عامل آزمایشگاه آروین سیستم و رئیس
TC11/SC2

همرنگ، شیما
(لیسانس فیزیک)

کارشناس دفتر تدوین استانداردهای ملی،
سازمان ملی استاندارد ایران

فلاح، عباس
(فوق لیسانس زمین‌شناسی اقتصادی)

ویراستار:

فهرست مندرجات

عنوان	صفحة
آشنایی با سازمان ملی استاندارد کمیسیون فنی تدوین استاندارد پیش‌گفتار	ج
۱ هدف و دامنه کاربرد	د
۲ اصطلاحات و تعاریف	و
۳ رواداری‌ها	۱
	۱
	۳

پیش‌گفتار

استاندارد "ترموکوپ‌ها- قسمت ۲: رواداری‌ها" که پیش‌نویس آن در کمیسیون‌های مربوط تهیه و تدوین شده و در دویست و شصت و پنجمین اجلاس کمیته ملی استاندارد اندازه‌شناسی و اوزان و مقیاس‌ها مورخ ۱۳۹۴/۱۱/۱۱ مورد تصویب قرار گرفته است، اینک این استاندارد به استناد بند یک ماده ۳ قانون اصلاح قوانین و مقررات مؤسسه استاندارد و تحقیقات صنعتی ایران، مصوب بهمن ماه ۱۳۷۱، به عنوان استاندارد ملی ایران منتشر می‌شود.

برای حفظ همگامی و هماهنگی با تحولات و پیشرفت‌های ملی و جهانی در زمینه صنایع، علوم و خدمات، استانداردهای ملی ایران در موقع لزوم تجدید نظر خواهد شد و هر پیشنهادی که برای اصلاح و تکمیل این استانداردها ارائه شود، هنگام تجدید نظر در کمیسیون فنی مربوط مورد توجه قرار خواهد گرفت. بنابراین، باید همواره از آخرین تجدیدنظر استانداردهای ملی استفاده کرد.

منبع و مأخذی که برای تهیه این استاندارد مورد استفاده قرار گرفته به شرح زیر است:
IEC 60584-2:1982+AMD1: 1989CSV, Thermocouples– Part 2: tolerances

ترموکوپل‌ها - قسمت ۲: رواداری‌ها

۱ هدف و دامنه کاربرد

هدف از تدوین این استاندارد تعیین رواداری‌های ساخت برای هر دو نوع ترموکوپل فلز نجیب و پایه مطابق با روابط نیروی محرکه الکتریکی-دما در قسمت اول این استاندارد، است. مقادیر رواداری برای یک ترموکوپل ساخته شده از سیم‌هایی با گستره قطر 0.25 mm تا 3 mm است و همانطور به کاربر تحويل داده می‌شود. همچنین برای رانش کالیبراسیون در حین استفاده مجاز نمی‌باشد.

۲ اصطلاحات و تعاریف

Thermoelectric (Seebeck) effect

۱-۲ اثر ترموالکتریک(سی‌بک)

تولید نیروی محرکه الکتریکی به علت اختلاف دما بین دو پیوندگاه در دو فلز یا آلیاژ متفاوت که یک مدار را تشکیل می‌دهند.

Thermocouple

۲-۲ ترموکوپل

یک جفت رسانای غیر هم‌جنس که در یک انتهای آن به هم متصل شده و به شکلی طراحی شده است که با استفاده از اثر ترموالکتریک، دما را اندازه‌گیری کند.

Measuring junction

۳-۲ پیوندگاه اندازه‌گیری

پیوندگاه اشاره شده در بند ۲-۲ که در آن دما اندازه‌گیری می‌شود.

۴-۲

Reference junction

پیوندگاه مرجع

پیوندگاه ترموکوپل در یک دمای معلوم(مرجع) که با دمای اندازه‌گیری، سنجیده می‌شود.

۵-۲

Tolerance

رواداری

بیشینه انحراف معین برحسب درجه سلسیوس از مقادیر نیروی محرکه الکتریکی- دما در جداول مرجع قسمت اول این استاندارد هنگامی که دمای مرجع 0°C و پیوندگاه اندازه‌گیری در دمای مورد نظر ($t^{\circ}\text{C}$) باشد.

۳ رواداری‌ها

رواداری‌های ترموکوپل باید مطابق جدول ۱ باشد.

یادآوری ۱ - حدود دمای اشاره شده در جدول ۱، ضرورتاً حدود دمای کاری پیشنهاد شده نیست.

یادآوری ۲ - برای آزمون نباید هیچ نوع ناپیوستگی در رساناهای بین پیوندگاه اندازه‌گیری و پیوندگاه مرجع باشد.

جدول ۱- رده‌های رواداری ترموموکوپل‌ها (پیوندگاه مرجع در 0°C)

رده رواداری ۳	رده رواداری ۲	رده رواداری ۱	نوع
40°C تا -67°C $\pm 1^{\circ}\text{C}$ -67°C تا -200°C $\pm 0.015 \times t $	133°C تا -40°C $\pm 1^{\circ}\text{C}$ 350°C تا 133°C $\pm 0.0075 \times t $	125°C تا -40°C $\pm 0.5^{\circ}\text{C}$ 350°C تا 125°C $\pm 0.004 \times t $	T نوع گستره دما مقدار رواداری گستره دما مقدار رواداری
40°C تا -167°C $\pm 2.5^{\circ}\text{C}$ -167°C تا -200°C $\pm 0.015 \times t $	333°C تا -40°C $\pm 2.5^{\circ}\text{C}$ 900°C تا 333°C $\pm 0.0075 \times t $	375°C تا -40°C $\pm 1.5^{\circ}\text{C}$ 800°C تا 375°C $\pm 0.004 \times t $	E نوع گستره دما مقدار رواداری گستره دما مقدار رواداری
- - - -	333°C تا -40°C $\pm 2.5^{\circ}\text{C}$ 750°C تا 333°C $\pm 0.0075 \times t $	375°C تا -40°C $\pm 1.5^{\circ}\text{C}$ 750°C تا 375°C $\pm 0.004 \times t $	J نوع گستره دما مقدار رواداری گستره دما مقدار رواداری
40°C تا -167°C $\pm 2.5^{\circ}\text{C}$ -167°C تا -200°C $\pm 0.015 \times t $	333°C تا 40°C $\pm 2.5^{\circ}\text{C}$ 1200°C تا 333°C $\pm 0.0075 \times t $	375°C تا -40°C $\pm 1.5^{\circ}\text{C}$ 1000°C تا 375°C $\pm 0.004 \times t $	N و K نوع گستره دما مقدار رواداری گستره دما مقدار رواداری
- - - -	600°C تا 0°C $\pm 1.5^{\circ}\text{C}$ 1600°C تا 600°C $\pm 0.0025 \times t $	1100°C تا 0°C $\pm 1^{\circ}\text{C}$ 1600°C تا 1100°C $\pm [1 + 0.003 \times (t - 1100)]^{\circ}\text{C}$	R و S نوع گستره دما مقدار رواداری گستره دما مقدار رواداری
800°C تا 600°C $+4^{\circ}\text{C}$ 1700°C تا 800°C $\pm 0.005 \times t $	- - 1700°C تا 600°C $\pm 0.0025 \times t $	- - -	B نوع گستره دما مقدار رواداری گستره دما مقدار رواداری
۱- مواد ترموموکوپل بطور معمول رواداری‌های ساخت تعیین شده در جدول برای دماهای بالای 40°C - را برآورده می‌کند. این مواد ممکن است رواداری‌های ساخت برای دماهای پایین در رده ۳ برای ترموموکوپل‌های نوع T، E، K و N را برآورده نکند. اگر ترموموکوپل‌ها نیاز باشد که حدود رده ۳ را بخوبی رده ۱ و ۲ برآورده کند، خریدار باید مانند انتخاب مواد که لازم است این مورد را نیز ذکر کند.			